

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В. Геруш
“25” серпня 2020 р.

**ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«ОТОЛАРИНГОЛОГІЯ»**

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання 4

Форма навчання денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра дитячої хірургії та отоларингології
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри дитячої хірургії та отоларингології
«15» червня 2020 року (протокол №22).

Завідувач кафедри дитячої хірургії
та отоларингології,
д.мед.н., професор

О.Б.Боднар

Схвалено предметною методичною комісією з дисциплін хірургічного профілю
«18» червня 2020 року (протокол №2).

Голова предметно-методичної комісії
д.мед.н., професор

І.Ю.Полянський

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	дитячої хірургії та отоларингології
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Плаксивий Олександр Григорович – завідувач курсу отоларингології, кандидат медичних наук, доцент, plaksyvyi.olexandr@bsmu.edu.ua ; Левицька Світлана Анатоліївна – професор кафедри, доктор медичних наук, levitska.svitlana@bsmu.edu.ua Калуцький Ігор В'ячеславович – доцент кафедри, кандидат медичних наук, доцент, kalutskyi.ihor@bsmu.edu.ua Сапунков Олег Давидович – доцент кафедри, кандидат медичних наук, доцент, sapunkov@bsmu.edu.ua Яковець Кароліна Іванівна – доцент кафедри, кандидат медичних наук, доцент, jakovets.karolina@bsmu.edu.ua Мазур Ольга Олександрівна – асистент кафедри, кандидат медичних наук, асистент, mazur.olga@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/kurs-lor-hvorob/
Веб-сайт кафедри	http://lor.bsmu.edu.ua/
E-mail	lor@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Головна, 137
Контактний телефон	

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Лекції	10
Практичні заняття	30
Самостійна робота	50
Вид заключного контролю	підсумковий модульний контроль

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

«Отоларингологія» - наука про ЛОР-органи – виділена в самостійну дисципліну в 20-ті роки ХХст. «Отоларингологія» - виділена в самостійну дисципліну не за анатомічною ознакою, а у зв'язку з важливими функціями взаємопов'язаних органів, які вона охоплює, поширеністю захворювань та специфічними методами дослідження. До ЛОР-органів належать такі важливі аналізатори, як слуховий, вестибулярний, нюховий та смаковий. У слизовій оболонці верхніх дихальних шляхів закладені механ-, баро-, термо- та хеморецептори, які відіграєть надзвичайно важливу роль у взаємодії організму з навколишнім середовищем. Вони мають тісний зв'язок між собою та з органами та системами організму, а тому патологічні зміни останніх спричиняють не тільки реакцію в ЛОР-органах, але й їх захворюваність.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-oczinivannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyh_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті
---	--

навчальної дисципліни	вивчення навчальної дисципліни
медична і біологічна фізика	неврологія
анатомії і фізіологія	офтальмологія
мікробіологія, вірусологія та імунологія	стоматологія
гістологія, цитологія та ембріологія	внутрішні хвороби
патофізіологія	
внутрішні хвороби	
хірургії	
патоморфологія	
радіологія	
неврологія	
офтальмологія	
фтизіатрія	

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Мета: оволодіння методами діагностики, лікування та профілактики ЛОР-хвороб, насамперед найбільш розповсюджених, методології постановки діагнозу отоларингологічного захворювання, вибору тактики лікування та надання термінової допомоги при невідкладних станах в отоларингології та визначення етіологічних факторів і патогенетичних механізмів розвитку основних захворювань ЛОР-органів.

6.2. Завдання: освоєння методики проведення суб'єктивного, об'єктивного та спеціального ендоскопічного обстеження пацієнта; складання плану додаткового обстеження при різних ЛОР-захворюваннях; оцінювання результатів дослідження (рентгенологічних, КТ, МРТ, лабораторних та інструментальних); оцінювання стану здоров'я пацієнта; вивчення основних патологічних симптомів і синдромів; оволодіння переліком необхідних медичних маніпуляцій та планувати тактику консервативного чи хірургічного лікування хворого з ЛОР-патологією.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. інтегральні:

мати здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

7.2. загальні:

1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях
2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії
3. Здатність до здійснення саморегуляції та ведення здорового способу життя, здатність до адаптації та дії в новій ситуації
4. Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії
5. Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись другою мовою
6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим

8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

10. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

11. Здатність діяти соціально відповідально та громадської свідомості

12. Прагнення до збереження навколишнього середовища

7.3. спеціальні (фахові, предметні):

1. Здатність до встановлення топічного та клінічного діагнозу захворювання

2. Навички опитування та клінічного обстеження пацієнта

3. Здатність до оцінювання результатів лабораторних та інструментальних досліджень
4. Здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань
5. Здатність до діагностування невідкладних станів
6. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань
7. Здатність до визначення тактики ведення контингенту осіб, що підлягають диспансерному нагляду
8. Здатність до проведення експертизи працездатності
9. Здатність до ведення медичної документації

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати: клінічну анатомію та фізіологію ЛОР-органів і сучасні методи їх дослідження; етіологію, патогенез, клініку, методи лікування та профілактики хвороб носа, приносових пазух, глотки, гортані, зовнішнього, середнього і внутрішнього вуха, а також викликаних ними ускладнень; порядок, методику і техніку обстеження ЛОР-хворого; нормальну ендоскопічну картину носа, глотки, гортані та вуха, а також можливі типові патологічні відхилення в їх ендоскопічній картині; збирати дані про скарги пацієнта, анамнез хвороби, анамнез життя; оцінювати інформацію щодо діагнозу, застосовуючи стандартну процедуру на підставі результатів лабораторних, рентгенологічних, в тому числі КТ і МРТ та інструментальних досліджень; виділяти провідний клінічний симптом або синдром та встановлювати найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання; призначати лабораторне та/або інструментальне обстеження хворого, здійснювати диференціальну діагностику захворювань; встановлювати попередній клінічний діагноз; визначати необхідний режим праці та відпочинку при лікуванні захворювання; визначати принципи та характер лікування (консервативне, оперативне) захворювання; встановлювати діагноз; визначати тактику надання невідкладної медичної допомоги на підставі діагнозу невідкладного стану; усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень; дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності; організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

8.2. Уміти: Оцінювати інформацію щодо діагнозу в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу, застосовуючи стандартну процедуру, використовуючи знання про людину, ЛОР-органи, на підставі результатів лабораторних, рентгенологічних (КТ, МРТ) та інструментальних досліджень,

В умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу та серед прикріпленого населення:

- Вміти виділити та зафіксувати провідний клінічний симптом або синдром шляхом прийняття обґрунтованого рішення, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані отоларингологічного обстеження хворого, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

- Вміти встановити найбільш вірогідний діагноз захворювання шляхом прийняття обґрунтованого рішення, за допомогою співставлення зі стандартами, використовуючи попередні дані анамнезу хворого та дані огляду хворого, на основі провідного клінічного симптому або синдрому, використовуючи знання про людину, ЛОР-органи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм,.

В умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу:

- Призначити лабораторне, рентгенологічне та інструментальне обстеження хворого шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі найбільш вірогідного діагнозу, за стандартними схемами, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

- Здійснювати диференціальну діагностику захворювань шляхом прийняття обґрунтованого рішення, за певним алгоритмом, використовуючи найбільш вірогідний діагноз, дані лабораторного, рентгенологічного та інструментального обстеження хворого, знання про людину, ЛОР-органи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

- Встановити попередній клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу, використовуючи найбільш вірогідний діагноз, дані лабораторного, рентгенологічного та інструментального обстеження хворого, висновки диференціальної діагностики, знання про людину, ЛОР-органи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

8.3. Демонструвати:

- здатність розв'язування ситуаційних задач у практиці;
- здатність використання знання у практиці обстеження пацієнта;
- здатність постановки діагнозу пацієнта на основі скарг, анамнезу хвороби, об'єктивного обстеження;
- здатність проведення огляду пацієнта, маніпуляцій.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС) – 1 модуль «Отоларингологія», який складається з чотирьох змістових модулів.

Модуль 1. ОТОЛАРИНГОЛОГІЯ.

Змістовий модуль 1. Клінічна анатомія, фізіологія, методи дослідження ЛОР-органів.

Змістовий модуль 2. Захворювання вуха.

Змістовий модуль 3. Захворювання верхніх дихальних шляхів.

Змістовий модуль 4. Невідкладна допомога при захворюваннях ЛОР-органів.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	Денна форма, у тому числі			
		Аудиторні		СРС	Інд.
		Лекції	Практичні заняття		
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Клінічна анатомія, фізіологія, методи дослідження ЛОР-органів.					
1. Ендоскопічні методи дослідження ЛОР-органів. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження зовнішнього та середнього вуха	4	-	2	2	
2. Клінічна анатомія, фізіологія внутрішнього вуха, методи дослідження слухового та вестибулярного аналізаторів.	6	2	2	2	
3. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження носа, глотки, гортані, трахеї, бронхів, стравоходу.	7	-	2	5	
Змістовий модуль 2. Захворювання вуха.					
1. Захворювання зовнішнього та середнього вуха. Гострий гнійний середній отит. Мастоїдит. Антромастоїдотомія.	8	1	2	5	

2. Хронічний гнійний середній отит, лабіринтит. Сануючі та слуховідновлюючі операції вуха.	6	1	2	3	
3. Негнійні захворювання вуха.	5	-	2	3	
Змістовий модуль 3. Захворювання верхніх дихальних шляхів.					
1. Гострі та хронічні захворювання носа.	7	1	2	4	
2. Гострі та хронічні захворювання приноскових пазух. Риногенні орбітальні і внутрішньочерепні ускладнення.	8	1	2	5	
3. Гострі захворювання глотки.	7	1	2	4	
4. Хронічні захворювання глотки.	7	1	2	4	
5. Гострі та хронічні захворювання гортані	9	2	2	5	
6. Пухлини та інфекційні гранульоми ЛОР-органів	6	-	2	4	
7. Захист історії хвороби	2	-	2	-	
Змістовий модуль 4. Невідкладна допомога при захворюваннях ЛОР-органів					
1. Травми носа, носові кровотечі. Сторонні тіла ЛОР-органів, дихальних шляхів та стравоходу	6	-	2	4	
Підсумковий тестовий контроль засвоєння модулю – оториноларингологія.	2	-	2	-	
Усього годин -	90	10	30	50	

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з.п.	ТЕМА	К-сть годин
1.	Методи дослідження слухового і вестибулярного аналізатора.	2
2.	Гострі та хронічні середні отити.	2
3.	Захворювання носа та БНП	2
4.	Гострі та хронічні захворювання глотки	2
5.	Захворювання гортані. Стенози гортані.	2
	Разом	10

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

День	№ теми	Тема заняття	Кі-ть годин
1	1	Введення у спеціальність Ендоскопічні методи дослідження ЛОР - органів. Попередній тестовий контроль базового рівня знань.	2
	2	Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження носа та навколососових порожнин. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження глотки, гортані, трахеї бронхів, стравоходу.	2

	3	Клінічна анатомія та фізіологія зовнішнього, середнього та внутрішнього вуха Методи дослідження слухового та вестибулярного аналізаторів.	2
2	4	Захворювання вуха: сірчана пробка, зовнішній отит (фурункул зовнішнього слухового ходу, дифузний отит), гострий гнійний середній отит, мастоїдит. Курація хворих.	2
	5	Захворювання вуха: хронічне гнійне запалення середнього вуха (мезотимпаніт, епітимпаніт), лабіринтит сануючі операції вуха. Тимпаноластика.	2
3	6	Негнійні захворювання вуха: катар середнього вуха, сенсоневральна приглухуватість, отосклероз, хвороба Мен'єра. Отогенні внутрішньочерепні ускладнення.	2
	7	Захворювання носа: викривлення носової перегородки фурункул носа, гострі та хронічні риніти.	2
	8	Захворювання приноскових пазух: гострі та хронічні синуїти, орбітальні та внутрішньочерепні ускладнення риногенного походження.	2
4	9	Захворювання глотки: гострі та хронічні фарингіти, лептотрихоз, класифікація тонзилітів, первинні і вторинні ангіни, ускладнення ангін, заглотковий абсцес, дифтерія глотки.	2
	10	Захворювання глотки: хронічний тонзиліт, гіпертрофія піднебінних та глоткового мигдаликів.	2
5	11	Захворювання гортані: стеноз гортані, трахеостомія. гострий ларингіт, гортанна ангіна, флегмонозний ларингіт, хондроперихондрит гортані, гострий ларинготрахеїт у дітей, дифтерія гортані, хронічний ларингіт, передпухлинні захворювання гортані.	2
	12	Захист історії хвороби.	2
6	13	Пухлини та інфекційні гранульоми верхніх дихальних шляхів.	2
	14	Травми, кровотеча із ЛОР-органів та невідкладна допомога при них. Сторонні тіла дихальних шляхів та стравоходу, опіки стравоходу.	2
		Підсумковий контроль модулю.	2
		Разом	30

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з. п.	ТЕМА	Кількість годин	Вид контролю
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	38	Поточний контроль на практичних заняттях
2.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до аудиторних навчальних занять	6	Підсумковий контроль
	Дифтерія ЛОР-органів	2	Підсумковий контроль
	Нові методи діагностики та лікування сенсоневральної приглухуватості.	2	Підсумковий контроль
	Лабіринтити	1	Підсумковий контроль
	Функціональні захворювання голосового апарату.	1	Підсумковий контроль
3.	Індивідуальна робота студентів	6	Поточний контроль на практичних заняттях
	Разом	50	

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Написання реферата «Топографічна анатомія барабанної порожнини».
2. Написання реферата «Сучасні методи діагностики порушень слуху».
3. Написання реферата «Глухота та глухонімота. Сучасні аспекти слухопротезування».
4. Написання реферата «Використання ототоксичних препаратів в лікарській практиці».
5. Написання реферата «Кохлеарна імплантація: основні принципи методу, можливості, покази, протипокази».
6. Написання реферата «Імунодіагностика, профілактика та лікування хронічного тонзиліту».
7. Написання реферата «Принципи ощадної ендоскопічної хірургії на порожнині носа та біляносових пазухах».
8. Написання реферата «Дифтерія ЛОР-органів: клініка, діагностика, диференційна діагностика».
9. Написання реферата «Мікози в оториноларингології»
10. Написання реферата «Алергічний риніт: імунодіагностика, специфічна та неспецифічна гіпосенсибілізація».
11. Написання реферата «Трахеостомія: види, покази, техніка виконання, можливі ускладнення»
12. Написання реферата «Опіки стравоходу: клініка, діагностика, невідкладна допомога, поетапна реабілітація».
13. Участь в роботі студентського наукового гуртка з оториноларингології.
14. Підготовка таблиці по одній з тем практичних занять.
15. Засвоєння методики та техніки виконання крікоконікотомії, трахеостомії.
16. Засвоєння методики та техніки виконання пункції верхньощелепної пазухи.

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль I. Клінічна анатомія, фізіологія, методи дослідження ЛОР-органів.

1. Основні етапи розвитку оториноларингології як самостійної медичної дисципліни.
2. Історія розвитку оториноларингології на Україні.
3. Історія кафедри оториноларингології вузу.
4. Основні напрямки розвитку та досягнення сучасної оториноларингології.
5. ЛОР- органи і аналізатори людини, їх функціональне значення.
6. Клінічна анатомія зовнішнього вуха.
7. Клінічна анатомія барабанної перетинки. Особливості розташування і будови барабанної перетинки у дітей раннього віку.
8. Клінічна анатомія барабанної порожнини.
9. Стінки та поверхи барабанної порожнини.
10. Слухові кісточки та м'язи барабанної порожнини.
11. Клінічна анатомія сосковидного відростка. Типи будови сосковидного відростка. Вікові особливості.
12. Клінічна анатомія, фізіологія слухової труби. Особливості її будови у дитячому віці.
13. Клінічна анатомія завитки внутрішнього вуха.
14. Будова спірального органа. Адекватний подразник слухового аналізатора.
15. Механізм звукопроведення (повітряна, кісткова провідність).
16. Провідні шляхи слухового аналізатора.
17. Теорії звукосприйняття.
18. Клінічна анатомія присінка внутрішнього вуха.
19. Клінічна анатомія півколових каналів внутрішнього вуха.
20. Будова ампулярного рецептора. Адекватні подразники.
21. Будова отолітового апарату. Адекватні подразники.
22. Вестибулярні ядра та їх зв'язки.
23. Вестибулярні рефлексії.
24. Закони Евальда та закономірності ністагменої реакції.

25. Визначення прохідності слухових труб.
26. Дослідження слуху мовою та камертонами.
27. Тональна порогова та мовна аудіометрія.
28. Диференційна діагностика уражень звукопровідного та звукосприймаючого апаратів.
29. Спонтанні вестибулярні порушення.
30. Методи дослідження ампулярного рецептора (калорична, обертальна, пресорна проби).
31. Дослідження отолітової функції.
32. Клінічна анатомія зовнішнього носа.
33. Клінічна анатомія порожнини носа.
34. Клінічна анатомія бокової стінки носа.
35. Структура носової перегородки.
36. Кровообіг та іннервація порожнини носа.
37. Вікові особливості розвитку приносних пазух.
38. Клінічне значення приносних порожнин. Клінічна анатомія верхньощелепної пазухи.
39. Клінічна анатомія лобної пазухи.
40. Клінічна анатомія решітчастої пазухи.
41. Клінічна анатомія основної пазухи.
42. Клінічна фізіологія порожнини носа та приносних пазух.
43. Значення носового дихання для розвитку організму дитини. Методи дослідження носа та приносних пазух.
44. Клінічна анатомія глотки, її відділи.
45. Анатомія лімфаденоїдного глоткового кільця. Вікові особливості лімфаденоїдної тканини глотки.
46. Структура піднебінних мигдаликів, кровообіг, іннервація.
47. Фізіологія лімфаденоїдного глоткового кільця.
48. Методи дослідження глотки.
49. Топографія гортані.
50. Хрящі та зв'язки гортані.
51. М'язи гортані.
52. Іннервація гортані.
53. Клінічна анатомія порожнини гортані.
54. Фізіологічні функції гортані.
55. Методи дослідження гортані у дорослих і дітей.
56. Анатомія стравоходу: топографія, стінки, фізіологічні звуження.

Змістовий модуль 2. Захворювання вуха.

57. Гематома і перихондрит вушної раковини.
58. Сірчана пробка, клініка, методи видалення.
59. Зовнішній отит: форми, етіологія, клініка, лікування.
60. Гострий гнійний середній отит. Етіологія, патогенез, клініка.
61. Особливості перебігу гострого гнійного середнього отиту у дітей раннього віку.
62. Особливості перебігу гострого гнійного середнього отиту при інфекційних захворюваннях: грип, скарлатина, кір, туберкульоз.
63. Лікування гострого гнійного середнього отиту. Протокол лікування дітей з гострим середнім отитом.
64. Лікування гострого гнійного середнього отиту у доперфоративній стадії. Показання та техніка парацентезу.
65. Гострий мастоїдит: визначення поняття, клініка, діагностика, лікування. Антромастоїдотомія.
66. Атипові форми мастоїдиту.
67. Ускладнення гострого гнійного середнього отиту.
68. Хронічне гнійне запалення середнього вуха: обов'язкові ознаки, класифікація.
69. Хронічний гнійний мезотимпаніт, клініка, методи лікування.

70. Хронічний гнійний епітимпаніт. Холестеатома. Діагностика, клініка, лікування.
71. Диференційна діагностика епітимпаніту і мезотимпаніту.
72. Консервативне лікування хронічного гнійного середнього отиту. Протокол лікування дітей з хронічним середнім отитом.
73. Види операцій на вусі при хронічних гнійних середніх отитах.
74. Лабіринтит: форми, клініка, лікування.
75. Шляхи та етапи розповсюдження інфекції з вуха у порожнину черепа.
76. Отогенні абсцеси мозку: клініка, лікування.
77. Синус тромбоз та отогенний сепсис: клініка, лікування.
78. Отогенний менінгіт: клініка та лікування.
79. Хвороба Мен'єра: етіологія, патогенез, клініка.
80. Лікування хвороби Мен'єра. Методи лікування гострої вестибулярної дисфункції.
81. Сенсоневральна приглухуватість: причини, клініка.
82. Лікування гострої і хронічної сенсоневральної приглухуватості. Протокол лікування дітей з сенсорною приглухуватістю.
83. Отосклероз: патогенез, клініка, сучасні методи хірургічного лікування.

Змістовий модуль 3. Захворювання верхніх дихальних шляхів

85. Фурункул носа, клініка, лікування.
86. Гострий нежить: етіологія, патогенез, клініка і лікування.
87. Гострий нежить у немовлят.
88. Хронічні риніти: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, класифікація.
89. Хронічний катаральний риніт: клініка, диференційний діагноз, лікування.
90. Хронічний гіпертрофічний риніт: клініка, диференційний діагноз, лікування. Протокол лікування дітей з хронічним ринітом.
91. Хронічний атрофічний риніт: клініка, диференційний діагноз, лікування.
92. Озена: клініка, диференційний діагноз, принципи лікування.
93. Вазомоторний риніт, алергічна форма: етіологія, клініка, лікування.
94. Вазомоторний риніт, нейровегетативна форма: етіологія, клініка, лікування.
95. Гематома та абсцес носової перегородки: клініка, лікування.
96. Викривлення носової перегородки, синехії та атрезії порожнини носа; клініка, лікування.
97. Класифікація гострих та хронічних синуїтів.
98. Загальні та місцеві ознаки гострих і хронічних синуїтів.
99. Гострий і хронічний етмоїдит: клініка, лікування.
100. Гострий гайморит: клініка, лікування.
101. Хронічний гайморит: форми, клініка, лікування.
102. Хронічний одонтогенний гайморит: клініка, діагностика, лікування.
103. Гострий і хронічний фронтит: клініка, лікування.
104. Гострий і хронічний сфеноїдит: клініка, лікування.
105. Хронічні поліпозні синуїти: етіологія, клініка, комплексне лікування.
106. Риногенні внутрішньочерепні ускладнення: шляхи проникнення інфекції, види ускладнень, принципи лікування.
107. Риногенні орбітальні ускладнення: шляхи проникнення інфекції,
108. види ускладнень, принципи лікування.
109. Класифікація тонзилітів.
110. Катаральна ангіна: клініка, лікування.
111. Фолікулярна ангіна: клініка, лікування.
112. Лакунарна ангіна: клініка, диференційний діагноз, лікування.
113. Виразково-плівчаста ангіна: етіологія, клініка, лікування.
114. Вторинні ангіни.
115. Моноцитарна ангіна: етіологія, клініка, лікування.
116. Дифтерія глотки: клініка, диференційний діагноз.
117. Паратонзиліт і паратонзиллярний абсцес: етіологія, класифікація, лікування.
118. Гострий тонзілогенний сепсис: клініка, лікування.

119. Заглотковий абсцес у дітей: клініка, лікування.
120. Аденоїдні вегетації: клініка, лікування.
121. Гіпертрофія піднебінних мигдаликів: клініка, лікування.
122. Хронічний тонзиліт: етіологія, патогенез, класифікація.
123. Місцеві ознаки хронічного тонзиліту.
124. Види декомпенсації хронічного тонзиліту, формулювання діагнозу.
125. Консервативне лікування хронічного тонзиліту. Протокол лікування дітей з хронічним тонзилітом.
126. Хірургічне лікування хронічного тонзиліту.
127. Лептотрихоз: клініка, лікування.
128. Гострий фарингіт: етіологія, клініка, лікування.
129. Хронічний фарингіт: етіологія, форми, клініка, лікування.
130. Гострий катаральний ларингіт: етіологія, клініка, лікування.
131. Гортанна ангіна: клініка, лікування.
132. Флегмонозний ларингіт: клініка, лікування.
133. Абсцес надгортанника: клініка, лікування.
134. Хондроперихондрит гортані: причини, клініка, лікування.
135. Гострий стенозуючий ларинготрахеїт у дітей: етіологія, патогенез, клініка.
136. Гострий стенозуючий ларинготрахеїт у дітей. Інтенсивна терапія.
137. Хронічний ларингіт: етіологія, форми, клініка.
138. Парези і паралічі гортані: причини, ларингоскопічна картина, принципи лікування.
139. Юнацька ангіофіброза носоглотки: клініка, діагностика, методи видалення.
140. Злоякісні пухлини носа та приносних пазух: діагностика, лікування.
141. Злоякісні пухлини глотки: локалізація, клініка, методи лікування.
142. Доброякісні пухлини гортані.
143. Папіломатоз гортані у дорослих і дітей. Протокол лікування дітей з папіломатозом гортані.
144. Передракові захворювання гортані.
145. Рак гортані: етіологія, локалізація, клініка, стадії розвитку захворювання.
146. Принципи ранньої діагностики рака гортані.
147. Лікування рака гортані.
148. Хірургічне лікування рака гортані, його види, показання.
149. Склерома верхніх дихальних шляхів: етіологія, патанатомія, стадії, лікування.
150. Туберкульоз верхніх дихальних шляхів: клінічні проявлення, диференційний діагноз.
151. Сифіліс верхніх дихальних шляхів: особливості клінічного проявлення, диференційний діагноз.
152. Значення профілактичних оглядів і диспансеризації у профілактиці захворювань ЛОР-органів та їх ускладнень.

Змістовий модуль 4. Невідкладна допомога при захворюваннях ЛОР-органів

153. Сторонні тіла вуха, способи їх видалення.
154. Кровотеча з вуха.
155. Травми вуха, травматичний розрив барабанної перетинки.
156. Сторонні тіла носа. Засоби видалення. Риноліти.
157. Травми носа та приносних пазух: класифікація, клініка, лікування.
158. Носові кровотечі: причини, симптоматика, методи зупинки.
159. Сторонні тіла глотки: клініка, лікування.
160. Стеноз гортані: визначення поняття, причини гострого та хронічного стенозу гортані.
161. Стадії стенозу гортані, принципи лікування (медикаментозне, продовжена інтубація, трахеотомія).
162. Трахеостомія: показання, її варіанти, техніка виконання.
163. Сторонні тіла стравоходу: клініка, діагностика, методи видалення.

164. Ускладнення сторонніх тіл стравоходу: клініка, лікувальна тактика.
165. Опіки стравоходу: причини, патанатомія, клінічні стадії.
166. Перша допомога при опіках стравоходу.
167. Сторонні тіла дихальних шляхів: причини аспірації, анамнез, характеристика сторонніх тіл.
168. Сторонні тіла гортані: клініка, методи видалення у дорослих і дітей.
169. Сторонні тіла трахеї: клініка, методи видалення.
170. Сторонні тіла бронхів: види стенозів, клініка, методи видалення.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Тривалість одного практичного заняття не менше 4 годин. За методикою організації вони є клінічними, спрямовані на контроль засвоєння теоретичного матеріалу й формування практичних вмінь та навичок, а також уміння аналізувати й застосовувати одержані знання для вирішення практичних завдань.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ДЛЯ КІНЦЕВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Уміти користуватися лобним рефлектором.
2. Провести відбір необхідних інструментів для дослідження ЛОР – органів та оволодіти методиками:
 - передня риноскопія;
 - задня риноскопія;
 - орофарингоскопія;
 - непряма ларингоскопія;
 - отоскопія.
3. Уміти оцінити результати аку- і аудіометричного обстеження:
 - дослідження слуху шепітною та розмовною мовами;
 - дослідження камертонами;
 - основні типи тональних порогових аудіограм;
 - тимпанограма за Jerger.
4. Уміти провести та оцінити результати дослідження вестибулярного аналізатора:
 - дослідження спонтанних вестибулярних порушень;
 - пресорна проба.
5. Провести відбір необхідних інструментів і матеріалів та виконати наступні маніпуляції на ЛОР – органах:
 - туалету зовнішнього слухового проходу та введення туруни лікарськими речовинами;
 - видалення сірчаної пробки та стороннього тіла із зовнішнього слухового проходу методом промивання;
 - накладання вушної пов'язки та компресу на вухо;
 - пневмомасаж барабанної перетинки;
 - продування вуха за Політцером.
 - інсуфляція та інстиляція ліків у вухо;
 - передня тампонада носа;
 - задня тампонада носа (уявлення);
 - накладання пращевидної пов'язки;
 - видалення сторонніх тіл із носової порожнини;
 - забір мазків із порожнини носа та глотки;
 - змащування слизової оболонки порожнини носа і глотки;
 - проведення первинної хірургічної обробки ран ЛОР – органів;
 - проведення редресації кісток носа;
 - промивання порожнини носа за Проетцом;
 - промивання лакун мигдаликів;
 - інсуфляція та інстиляція ліків в ніс, глотку, гортань;

- конікотомія, трахеостомія (уявлення);
 - туалет трахеостоми та догляд за трахеостомічною канюлею.
6. Уміти оцінити основні види рентгенограм ЛОР – органів:
- скроневої кістки за Шюлером;
 - пряму і бокову приносових пазух;
 - бокову кісток носа;
 - клітин гратчастого лабіринту за Фастовським;
 - нативну та контрастну бокову ший;
 - КТ та МРТ ЛОР - органів.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Модульний контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Семестр закінчується підсумковим модульним контролем.

Початковий контроль знань здійснюється під час першого практичного заняття шляхом письмових контрольних робіт з пропедевтичної частини тематичного плану:

- * методи дослідження слуху,
- * методи дослідження вестибулярного апарату,
- * клінічна анатомія носа та придаткових пазух,
- * клінічна анатомія глотки та стравоходу,
- * клінічна анатомія гортані та трахеї,
- * клінічна анатомія вуха.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає перевірку знань теоретичного матеріалу та контроль оволодіння практичними навичками, які передбачені методичними розробками занять з відповідних тем. Перевірка знань студентів здійснюється за допомогою усного фронтального опитування, вирішування тестових завдань різного ступеня важкості, розв'язування типових та нетипових ситуаційних задач, а також під час перевірки правильності виконання лабораторно-дослідницьких завдань.

Проміжний контроль знань студентів проводиться під час проведення підсумкових контрольних робіт під час останнього заняття змістовного модуля.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється на останньому практичному занятті після завершення модуля у формі підсумкового модульного контролю. У студентів з'ясовують знання теоретичного матеріалу (згідно переліку питань). Поряд з цим студенти виконують практичну роботу, що додається до білета та розв'язують ситуаційні завдання, що також враховується при оцінюванні їх знань.

Підсумковий модульний контроль (ПМК) здійснюється по його завершенню.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та одержали на них позитивні оцінки («5», «4», «3»), а також при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Студенту, який з поважних чи без поважних причин мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну.

Підсумковий контроль засвоєння модулю включає тестовий контроль із вирішенням 15 тестових завдань. Кожна вірна відповідь на тестове завдання оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, які студент може отримати в результаті складання тестового контролю – 15 балів. Наступний етап підсумкового контролю передбачає здачу практичних навичок, за які студент отримує максимально 10 балів. Подальше складання підсумкового контролю засвоєння модулю полягає в письмових відповідях на два запитання (одне – з анатомії, фізіології та методів дослідження ЛОР-органів, друге – за клінічною темою), а також розв'язування клінічної ситуаційної задачі. Після перевірки виконаних теоретичних завдань підсумковий контроль доповнюється усними відповідями студента в формі діалогу з

викладачем. Максимальна кількість балів, які студент може отримати за відповідь на одне теоретичне запитання – 20 балів, за вірне розв’язання клінічної ситуаційної задачі – 15 балів.

Підсумковий модульний контроль зараховується студенту, якщо він набрав не менше 50 балів з 80 балів. Таким чином, співвідношення між результатами оцінювання поточної навчальної діяльності і підсумкового модульного контролю становить 60% до 40%

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Форми контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до «Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів Буковинського державного медичного університету в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу» (схваленої рішенням Вченої ради від 29 травня 2014 року, протокол № 9), розробленої згідно вимог листа МОЗ України від 15.04.2014 № 08.01-47/10395 щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу; та програми дисципліни «отоларингологія», затвердженої МОЗ України 2014р.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми.

Студент повинен отримати оцінку з кожної теми. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах має бути однаковою. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну діяльність під час вивченні навчальної дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем з додаванням балів за індивідуальне завдання здобувача, але не більше 200 балів.

Розподіл балів за поточну діяльність

Номер модуля, кількість навчальних годин / кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість оцінюваних практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок							Мінімальна кількість балів
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання як виду СРС			
			«5»	«4»	«3»	«2»				
Модуль 1 90 / 3,0	4 (№№ 1-4)	14	8	7	6	0	8	4	0	84

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність при вивченні модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці "5", на кількість тем у модулі з додаванням балів за індивідуальне завдання студента і становить 120 балів (наприклад: 8 балів * 14 тем=112 балів +8 балів за індивідуальне завдання студента=120 балів).

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні модуля, для допуску до підсумкового модульного контролю вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці "3", на кількість тем у модулі, і становить 84 бали (наприклад: 6 балів * 14 тем =84 балів).

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Мітін Ю.В., Науменко О.М., Дєєва Ю.В. та ін. Посібник до практичних занять з оториноларингології для викладання за кредитно-модульною системою К.: «Медицина», 2013. — 136 с.
2. Фізіологія та методи дослідження ЛОР органів: Навчальний посібник / С.А.Левицька, О.Г.Плаксивий. – Чернівці: Медакадемія, 2005. – 126 с.
3. Оториноларингологія: підручник / Д. І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б.Безшапочний, Ю. В. Дєєва. – К.: ВСВ «Медицина», 2011. – 496 с.
4. Клінічна анатомія, фізіологія органу слуху і рівноваги та методи дослідження в отології: Навчальний посібник / О.Г.Плаксивий, С.А.Левицька, І.В.Калуцький, О.О.Мазур, О.Л.Геруш, О.Д.Сапунков, К.І.Яковець. - Чернівці: ВДНЗ України «БДМУ», 2019 – 150 с.
5. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження носа, приносних пазух, глотки, стравоходу, гортані, трахеї та бронхів: Навчальний посібник / О.Г.Плаксивий, С.А.Левицька, І.В.Калуцький, О.О.Мазур, О.Л.Геруш, О.Д.Сапунков, К.І.Яковець. - Чернівці: ВДНЗ України «БДМУ», 2019 – 126 с.
6. Тестові завдання з отології: Навч. посібник. Сапунков О.Д., Плаксивий О.Г., Сапункова С.С., Калуцький І.В., Мазур О.О.. - Чернівці: Медуніверситет, 2013. – 164 с.
7. Заболотний Д.І., Мітін Ю.В, Драгомирецький В.Д- Оториноларингологія — К.: Здоров'я, 1999. — С. 177—201.
8. «Посібник до практичних занять з оториноларингології» / Мітін Ю.В., Заболотний Д.І., Плаксивий О.Г. та ін.; За ред. Ю.В.Мітіна / МОЗ України, ЦМК по ВМО / К.: Здоров'я, 2002. - 168 с.
9. Исхаки Ю.Б. и Кольштейн Л.И. Детская отоларингология. Учебник для студентов педиатрических фак. мед. ин-ов. Душанбе, «Маориф», 1984.
10. Мітін Ю.В. Оториноларингологія.- Київ, «Фарм Арт», 2000.- 304 с.
11. Мітін Ю.В., Васильєв М.В., Заболотний Д.І. та ін. Посібник для практичних занять з оториноларингології.- К.: Здоров'я, 2002.- 168 с.
12. Солдатов И.Б., Гофман В.Р. Оториноларингология. - СПб., 2001.- 472 с.
13. Пробст Р., Греверс Г., Іро Г. Оториноларингология в клинической практике. /М.: «Практическая медицина», -2012/ - 243
14. Невідкладна допомога в оториноларингології: Навч. посіб. для мед. ВНЗ післядиплом. освіти. Рекомендовано МОЗ / О.М. Науменко, В.М. Васильєв, Ю.В. Дєєва, С.Б. Безшапочний. — К., 2017. — 144 с., тв. пал., (ст. 20 пр.).
15. Оториноларингологія. Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б. Безшапочний, Ю.В. Дєєва. – К.: ВСВ «Медицина», 2010. – 472 с. + 32 с. кольор. вкл

19.2. Допоміжна

1. Наказ МОЗ України №181 від 21.04.2005 Про затвердження Протоколів надання медичної допомоги дітям за спеціальністю “Дитяча отоларингологія.
2. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження ЛОР – органів: навч. посібник / Д.І. Заболотний, А.А. Лайко, А. Л. Косаковський, Т.С. Мостова. – К.: Логос, 2004. – 240 с.
3. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Плаксивий О.Г. Гіпертрофія глоткового мигдалика. - К.:Логос, 2010 – 168с.
4. Лайко А.А., Заболотна Д.Д., Мазур О.О. та ін. Гіпертрофія глоткового мигдалика та хронічний аденоїдит. - К.:Логос, 2010 – 146с.
5. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Самосюк І.З., Калуцький І.В. та ін.. Фізіотерапія в дитячій оториноларингології . - Київ: Логос, 2012. - 500 с.
6. Диференційний діагноз з клінічних симптомів в оториноларингології / Ю.В.Мітін, Абизов Р.А., Плаксивий О.Г. та ін.; За ред. Ю.В.Мітіна. – К.: Здоров'я, 2004. – 272 с.
7. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Самосюк І.З., Калуцький І.В. та ін.. Фізіотерапія в дитячій оториноларингології . - Київ: Логос, 2012. - 500 с.
8. Тестові завдання з отології: Навч. посібник. Сапунков О.Д., Плаксивий О.Г., Сапункова С.С., Калуцький І.В., Мазур О.О.. - Чернівці: Медуніверситет, 2013. – 164 с.

9. Лайко А.А. Невідкладна допомога в дит. отоларингології. Навч. посібник.-К.:Здоров'я, 1997. -256 с. Лл.
10. Лайко А.А. Дитяча отоларингологія: Підручник для лікарів-інтернів вищ. мед. закл. IV рівня акредитації. – К.: Логос, 2004. -899 с.: Лл. –Бібліогр.
11. Probst, R., Grevers, G., &Iro, H. (2005). Basic otorhinolaryngology: a step-by-step learning guide. Thieme.
12. Watkinson, J. C., &Clarke, R. W. (2018). Scott-Brown's Otorhinolaryngology and Head and Neck Surgery: ISE Edition. CRC Press.
13. Flint, P. W., Haughey, B. H., Niparko, J. K., Richardson, M. A., Lund, V. J., Robbins, K. T., ... &Thomas, J. R. (2010). Cummings Otolaryngology-Head and Neck Surgery E-Book: Head and Neck Surgery, 3-Volume Set. Elsevier Health Sciences.
14. Bell, R. B., Andersen, P. E., & Fernandes, R. P. (2017). Oral, head and neck oncology and reconstructive surgery.
15. Barnes J., John W. Everson, Peter Reichart, Sindransky D. Pathology and Genetics of Head and Neck Tumours // LAPC Press. - Lyon, 2005.
16. Browning G.G., Rovers M.M., Williamson I. etal. Grommets (ventilation tubes) for hearing loss as sociated with otitis media with effusion in children // Cochrane Database Syst. Rev. - 2010. - 6. - 10: CD001801.
17. Лучихин Л.А. Болезни уха, горла и носа / Под ред. В.Т.Пальчуна. - М., 2009. - 448 с.
18. Otorhinolaryngology. Y.Mitin, Y.Deyeva, M.Zavaliy, Y.Gomza, V.Didkovskiy, L.Krynychko, O.Motaylo, Z.Tereshchenko, Y.Shevchuk. Editerby Professor Y.Mitin, Y.Deyeva. Associate Professor Y. Deyeva. Second edition, revised and expanded. Kyiv, AUS Medicine Publishing, 2011.
19. Оториноларингология: нац. руководство / Под ред. В.Т. Пальчуна. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2008. - 954 с.
20. Бабияк В.И., Янов Ю.К. Вестибулярная функциональная система. -СПб: Гиппократ, 2007. - 420 с.
21. Лучихин Л.А. Оториноларингология с курсом видео- и медиалекций / под ред. В.Т. Пальчуна. - М.: ЭКСМО, 2008. - 319 с.
22. Оториноларингология: Национальное руководство / под ред. В.Т. Пальчуна. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - С. 644-651.
23. Пальчун В.Т., Лучихин Л.А., Крюков А.И. Воспалительные заболевания глотки. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 280 с.
24. Пальчун В.Т., Лапченко А.С., Муратов Д.Л. Воспалительные заболевания гортани и их осложнения. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2010. - 265 с.

19.3. Інформаційні ресурси

1. Сервер дистанційного навчання БДМУ – <http://moodle.bsmu.edu.ua/>
2. Сайт курсу отоларингології – <http://lor.bsmu.edu.ua/>
3. Сайт МОЗ України – <http://www.moz.gov.ua>
4. <http://www.bsmu.edu.ua/uk/edu/220-navchalna-literatura>
5. <http://medlib.bsmu.edu.ua>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Калущкий Ігор В'ячеславович – доцент кафедри дитячої хірургії та отоларингології, кандидат медичних наук